

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์

■ สกฤษฎ์ หอพิบูลสุข

บทนำ

ท่านทั้งหลายคงเคยได้ยินได้ฟังคำว่า “ลิขสิทธิ์” จากสื่อต่างๆ มาพอสมควรแล้ว เช่น ลิขสิทธิ์ยา ลิขสิทธิ์กังหันน้ำชัยพัฒนา ลิขสิทธิ์พันธุ์ข้าวหอมมะลิ ลิขสิทธิ์ในงานเพลง ภาพยนตร์ หรือหนังสือ เป็นต้น แต่ท่านทราบหรือไม่ว่า ลิขสิทธิ์คืออะไร ลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองแก่สิ่งใด ใครเป็นผู้ได้รับประโยชน์จาก ลิขสิทธิ์ และประโยชน์จากลิขสิทธิ์เป็นประโยชน์ในลักษณะใด มีอายุยาวนานเพียงใด การกระทำใดถือเป็นการทำละเมิด และมีข้อยกเว้นความรับผิดจากการทำละเมิดหรือไม่เพียงใด ในบทความนี้ผู้เขียนจะพยายามตอบข้อสงสัยดังกล่าวข้างต้น

ลิขสิทธิ์คืออะไร

ก่อนที่จะตอบคำถามว่า “ลิขสิทธิ์คืออะไร” ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงกฎหมายที่เรียกว่า “กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา” ก่อน เพื่อประกอบความเข้าใจว่า “ลิขสิทธิ์คืออะไร”

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา คือ กฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ประกอบด้วยกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน ได้แก่ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. 2545 เป็นต้น

ในความเข้าใจของคนไทยทั่วไป รวมเรียกกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวไว้ว่า “กฎหมายลิขสิทธิ์” และเรียกสิ่งที่ถูกกฎหมายแต่ละฉบับให้ความคุ้มครองว่า “ลิขสิทธิ์” เช่น ลิขสิทธิ์กังหันน้ำชัยพัฒนา ลิขสิทธิ์ยา ลิขสิทธิ์วรรณกรรม ลิขสิทธิ์ในผังภูมิวงจรรวม เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง

ลิขสิทธิ์ คือ กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่การสร้างสรรคประเภทวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม นาฏกรรม ภาพยนตร์¹ ส่วนสิ่งประดิษฐ์ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น ยารักษาโรคเอดส์ กังหันน้ำชัยพัฒนา การคิดค้นพันธุ์ข้าว จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายสิทธิบัตร

¹พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 6.

ส่วนขั้นตอนหรือสูตรลับในการผลิตน้ำอัดลม เช่น โค้ก เป็นความลับทางการค้า อันได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายความลับทางการค้า และการออกแบบวงจรที่ใช้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายแบบผังภูมิของวงจรรวม

จากที่กล่าวมาท่านทั้งหลายคงสามารถจำแนกความแตกต่างระหว่างการคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ และกฎหมายอื่นได้พอสมควร กล่าวคือ หากเป็นเรื่องงานวรรณกรรม ดนตรีกรรม ศิลปกรรม อันเกี่ยวกับการถ่ายทอดความคิด อารมณ์ สุนทรียภาพ จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ส่วนสิ่งประดิษฐ์อื่น ๆ ที่ใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น ยารักษาโรคเอดส์ กังหันน้ำชัยพัฒนา ความลับในการผลิตสิ่งประดิษฐ์ หรือการออกแบบผังภูมิวงจรรวม จะได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายอื่น

ลิขสิทธิ์คุ้มครองอะไร

สิ่งที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครอง อาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

- 1 งานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์
- 2 สิ่งที่จะช่วยให้งานสร้างสรรค์ของมนุษย์แพร่

หลายไปสู่ประชาชน

1 งานที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ได้แก่ งานวรรณกรรม งานปาฐกถา งานดนตรีกรรม ศิลปกรรม งานนาฏกรรม งานภาพยนตร์ เป็นต้น

สิ่งที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง ไม่ใช่ตัวหนังสือนวนิยาย เทปบันทึกเสียงงานปาฐกถา หนังสือเพลง ภาพวาด รูปปั้น หรือแผ่นซีดีภาพยนตร์ อันเป็นวัตถุที่มนุษย์สามารถสัมผัสจับต้องได้ แต่สิ่งที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครอง คือ การแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างสรรค์ (expression of idea) ที่ปรากฏอยู่บนวัตถุดังกล่าว เช่น ในงานวรรณกรรม การแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์หรือสิ่งที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครอง จะปรากฏในเนื้อหาอันประกอบด้วยเรื่องราว เหตุการณ์ เวลา สถานที่ ตลอดจนบุคลิกภาพของตัวละคร สำหรับการปาฐกถาหรือการบรรยายทางวิชาการ ได้แก่ เนื้อหา และรายละเอียดของเรื่องของผู้บรรยายบรรยาย สำหรับงานจิตรกรรมหรือประติมากรรม ความคิดสร้างสรรค์ของศิลปินจะถูกแสดงออกในรูปของ เส้น แสง สี เงา หรือรูปร่างของวัตถุ เป็นต้น

มีข้อสังเกตว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ให้คุ้มครองเฉพาะการแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์เท่านั้น ตัวความคิด (Idea) อันเป็นฐานที่มาแห่งการแสดงออกซึ่งความคิดของผู้สร้างสรรค์ไม่ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์² เพราะกฎหมายไม่ประสงค์จะให้บุคคลใดผูกขาดความรู้ อันจะเป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการ ดังนั้นความรู้จึงเป็นสมบัติของมนุษยชาติที่ทุกคนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ (นอกจากความรู้ดังกล่าวจะได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายสิทธิบัตร หรือกฎหมายอื่น)

²พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 6.

ปัญหาก็คือ อะไรคือตัวความคิดที่กฎหมายไม่ให้ความคุ้มครอง และอะไรคือการแสดงออกซึ่งความคิดของมนุษย์ การหาเส้นแบ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยากมาก ซึ่งคงต้องพิจารณาเป็นรายคดีไป แต่อย่างไรก็ตาม Professor Sterling ยกตัวอย่างว่า

The idea of a story of a boy and a girl who fall in love but come from feuding families is not protectable by copyright; on the other hand, the elaborated presentation of the story, placing it in a certain time and place, with developed characters and the interweaving of scenes and incidents, can contribute an expression of idea and that expression can be protected³.

ดังนั้นบุคคลใดก็ตามสามารถนำเอาแนวคิดเรื่องความรักของหญิงชายจากครอบครัวขุนนางในระบบศักดินาไปแต่งเป็นนวนิยายเรื่องใหม่ตามจินตนาการของตนได้ หากว่าผู้ประพันธ์ไม่ได้ลอกเลียนดัดแปลงเนื้อหา หรือเรื่องราวในงานก่อน

ในการทำวิทยานิพนธ์ก็เช่นกัน ความรู้ที่นักศึกษาได้มาจากการศึกษาหนังสือหรือบทความ ไม่ใช่สิ่งที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง เมื่อนักศึกษาเขียนวิทยานิพนธ์ถ่ายทอดความรู้ที่ได้จากการศึกษาจากความเข้าใจของตนเอง ไม่ได้ลอกหรือดัดแปลงมาจากงานเดิมแล้ว งานวิทยานิพนธ์ที่นักศึกษาเขียนขึ้นจะ

ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ แต่ในทางตรงกันข้าม หากนักศึกษาไม่ได้เขียนหนังสือขึ้นเอง แต่คัดลอกหรือดัดแปลงข้อความมาจากหนังสือหรือบทความอื่น ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ผู้ประพันธ์คนก่อน เพราะเป็นการทำซ้ำดัดแปลงการแสดงออกซึ่งความคิดของผู้ประพันธ์คนก่อน

แม้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์จะให้ความคุ้มครองการแสดงออกซึ่งความคิดของมนุษย์ แต่กฎหมายลิขสิทธิ์ได้บัญญัติไม่ให้ความคุ้มครองแก่งานดังต่อไปนี้⁴

1. ข่าวประจำวัน และข้อเท็จจริงต่างๆที่มีลักษณะเป็นเพียงข่าวสาร อันมิใช่งานในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ
  2. รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย
  3. ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง คำชี้แจง และหนังสือโต้ตอบของกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่น
  4. คำพิพากษา คำสั่ง คำวินิจฉัย และรายงานของทางราชการ
  5. คำแปลและการรวบรวมสิ่งต่างๆ ตามข้อ 1-4 ที่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นจัดทำขึ้น
- เมื่อกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่างานดังกล่าวไม่ใช่งานอันมีลิขสิทธิ์ บุคคลทุกคนจึงสามารถใช้ประโยชน์จากงานดังกล่าวได้อย่างเสรี
- 2. สิ่งที่จะช่วยให้ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์แพร่หลายต่อประชาชน** ได้แก่ สิ่งบันทึกเสียง และงานแพร่ภาพแพร่เสียง

³J.A.L. Sterling, **World Copyright Law**. (London : Sweet & Maxwell, 1999), p. 190.

⁴พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 6.

สิ่งบันทึกเสียง ได้แก่ เทปเพลง แผ่นซีดี เพลง เทปคำบรรยาย เป็นต้น งานแพร่ภาพและเสียง ได้แก่ การแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่ภาพและเสียงทางสถานีโทรทัศน์ หรือทางเคเบิลทีวี

งานเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ แต่เป็นสิ่งที่ช่วยให้งานสร้างสรรค์ของมนุษย์เป็นที่รู้จักและแพร่หลายในหมู่ประชาชนทั่วไป เช่น การที่ค่ายเพลงขออนุญาตใช้งานดนตรีกรรมจากครูเพลง จ้างนักดนตรีมาบรรเลงเพลง จ้างนักร้องมาขับร้องเพลง และบันทึกเสียงดนตรีเสียงการแสดงลงในเทปเพลง และแผ่นซีดีเพลง และนำออกจำหน่าย ย่อมเป็นช่องทางให้งานดนตรีกรรมเผยแพร่ไปสู่ประชาชน หรือการที่สถานีวิทยุนำแผ่นซีดีเพลงมาเปิดออกอากาศต่อประชาชน หรือสถานีโทรทัศน์แพร่ภาพภาพยนตร์ หรือการแสดงสดต่างๆแก่ประชาชน ย่อมเป็นเหตุให้ประชาชนจำนวนมากได้มีโอกาสเข้าถึงงานสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น ด้วยบทบาทของค่ายเทป และสถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ที่ช่วยส่งเสริมให้งานสร้างสรรค์ของมนุษย์เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายกฎหมายจึงให้ความคุ้มครองสิ่งบันทึกเสียง และงานแพร่ภาพและเสียงด้วย

ใครเป็นผู้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 บัญญัติว่า “ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์”⁵ ผู้สร้างสรรค์ คือ ผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิด

งานสร้างสรรค์⁶ ด้วยการถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์ของตนให้ปรากฏออกมา เช่น ผู้แต่งหนังสือเป็นผู้สร้างสรรค์งานหนังสือ จึงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

ในกรณีบุคคลหลายคนช่วยกันสร้างสรรค์งานบุคคลเหล่านั้นจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ร่วมกันหรือไม่ต้องพิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวได้ร่วมกันแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ เช่น ในการเขียนวิทยานิพนธ์ หากนักศึกษาแต่ผู้เดียวเป็นผู้เขียนงานวิทยานิพนธ์ทั้งหมด โดยอาจารย์ที่ปรึกษาเพียงแต่ตรวจและแนะนำให้นักศึกษาไปค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อแก้ไขความบกพร่อง หรืออาจารย์เพียงแต่ให้แนวความคิดโดยไม่ได้มีส่วนร่วมใดๆในการประพันธ์งาน อาจารย์ที่ปรึกษาจึงไม่ใช่ผู้สร้างสรรค์งานร่วมกับนักศึกษาดังความเห็นต่อไปนี้

*A person who merely suggests the idea, without contributing anything to the literary, dramatic or other form in which copyright subsists, is gain not a joint author*⁷.

แต่ผู้เขียนเห็นว่า หากอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษาร่วมกันปรึกษาหารือเพื่อกำหนดขอบเขตของเรื่อง และรายละเอียดแห่งเนื้อหา แม้ว่านักศึกษาจะเป็นผู้ดำเนินงานนั้นมาถ่ายทอดเพียงลำพัง น่าจะถือว่าเป็นการสร้างสรรค์งานร่วมกันได้ โดยอาจารย์ที่ปรึกษามอบหมายให้นักศึกษาเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดความคิดแทนอาจารย์ ดังนั้น อาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษาจึงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ร่วมกันได้

⁵พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 8.

⁶พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 4.

⁷Kevin Garnet, Jonathan Rayner James, Gillian Davis. **Copinger and Skone James on Copyright** . (London: Sweet & Maxwell, Volume one, 1999), p. 201.

เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิใดบ้าง

โดยทั่วไปแล้ว ผู้สร้างสรรค์งาน (ในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์) จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายโดยมีสิทธิ 2 ประการ คือ

1. ธรรมสิทธิ
2. ลิขสิทธิ์

ธรรมสิทธิ⁸ ได้แก่ สิทธิดังต่อไปนี้

1. สิทธิที่จะแสดงตนว่าเป็นผู้สร้างสรรค์งาน
2. สิทธิที่จะห้ามมิให้ผู้อื่นบิดเบือน ตัดทอน ตัดแปลง หรือทำโดยประการอื่นใดแก่งานนั้นจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง หรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์

ลิขสิทธิ์ ได้แก่ สิทธิห้ามมิให้บุคคลใดๆ กระทำการดังต่อไปนี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์⁹

1. **ทำซ้ำงาน** เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานหนังสือ หรืองานดนตรีกรรม มีสิทธิห้ามบุคคลใดคัดลอก ทำซ้ำ หรือเอางานของตนไปตีพิมพ์ โดยไม่ได้รับอนุญาต
2. **ดัดแปลงงาน** เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานหนังสือ มีสิทธิห้ามบุคคลใดแปลงงานของตนเป็นภาษาต่างประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต
3. **เผยแพร่งานต่อสาธารณะ** เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานเพลง “เล่าสู่กันฟัง” มีสิทธิห้ามนักร้อง นักดนตรี ทำการบรรเลงและขับร้องงานเพลงดังกล่าว ในร้านอาหารหรือสถานบันเทิงโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือมีสิทธิห้ามสถานีวิทยุออกอากาศเพลงดังกล่าวโดยไม่ได้รับอนุญาต

4. **จำหน่ายงาน** เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานจิตรกรรม มีสิทธิห้ามมิให้บุคคลใดนำภาพวาดของตนไปจำหน่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต

5. **ให้เช่างานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง** เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ในโปรแกรมเกม หรือภาพยนตร์ มีสิทธิห้ามร้านค้า นำโปรแกรมเกมหรือภาพยนตร์ของตนไปให้ผู้อื่นเช่าโดยไม่ได้รับอนุญาต

หากบุคคลใดกระทำการดังกล่าวโดยไม่ได้รับอนุญาต ถือว่าเป็นการทำละเมิดสิทธิ ต้องรับผิดชอบทางแพ่งทางอาญา

มีข้อสังเกตว่า กฎหมายห้ามเฉพาะการกระทำ 5 ประการดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น การแสวงหาผลประโยชน์อย่างอื่นนอกจากที่กฎหมายกำหนดไว้ ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของเจ้าของลิขสิทธิ์ เช่น เจ้าของลิขสิทธิ์ในนวนิยายไม่มีสิทธิห้ามเจ้าของร้านหนังสือ นำนวนิยายไปให้ผู้อื่นเช่า เพราะสิทธิตามข้อ 5 จำกัดเฉพาะการให้เช่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียงเท่านั้น เจ้าของร้านในเช่าหนังสือจึงสามารถนำหนังสือไปให้เช่าได้ โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์

เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับความคุ้มครองนานเพียงใด

โดยทั่วไปแล้ว งานอันมีลิขสิทธิ์จะได้รับความคุ้มครองนับแต่เวลาที่งานถูกสร้างสรรค์ขึ้น และได้รับการคุ้มครองตลอดไปจนกระทั่งครบกำหนดเวลา 50 ปี นับแต่วันที่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย¹⁰

⁸พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 18.

⁹พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 15.

¹⁰พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 19.

ตลอดระยะเวลาดังกล่าว ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์จะมีสิทธิห้ามมิให้บุคคลอื่นรบกวนลิขสิทธิ์และกรรมสิทธิ์ของตน แต่เมื่อกำหนดเวลาดังกล่าวสิ้นสุดลง งานจะตกเป็นสมบัติสาธารณะ ซึ่งบุคคลทุกคนสามารถใช้ประโยชน์จากงานได้อย่างเสรี

ช้อยกเว้นการละเมิด

Gillian Davies กล่าวว่า

The world goes ahead because each of us builds on the work of our predecessors. Progress would be stifled if an author were to be granted a complete monopoly for a long period. Some use of the contents of work must be permitted in connection with the independent creation of others. The vary policy which leads the law to encourage the creativeness of an author also justifies it in facilitating the creativeness of other.¹¹

สำหรับช้อยกเว้นความรับผิดชอบละเมิดจากการแสวงหาประโยชน์จากงานโดยไม่ได้รับอนุญาต จะต้องมียกเว้น 3 ประการรวมกัน กล่าวคือ

1. ต้องเป็นการกระทำที่กฎหมายกำหนด
2. ต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์

3. ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร

องค์ประกอบข้อที่ 1 การกระทำที่กฎหมายยอมให้กระทำได้โดยไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ทรงลิขสิทธิ์ ได้แก่

1. การวิจัยหรือศึกษางานนั้น *อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร*
2. การใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัวหรือญาติสนิท
3. ดิจิม วิจารณ์ หรือแนะนำผลงานโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น
4. การกล่าว คัด ลอก เลียน หรืออ้างอิงงานบางตอนตามสมควร จากงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น
5. ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอน เพื่อประโยชน์ในการสอนของตน *อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร*
6. ทำซ้ำ ดัดแปลงบางส่วนของงาน หรือตัดทอน หรือทำบทสรุปโดยผู้สอน หรือสถาบันการศึกษา เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียน หรือในสถาบันการศึกษา ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อหากำไร
7. นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามหรือตอบในการสอบ
8. ทำซ้ำโดยบรรณารักษ์ของห้องสมุด *โดยมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร* ทั้งนี้

¹¹ Gillian Davies. **Copyright and the Public Interest.** (Munich: the Max Planck Institute for Foreign and International Patent, Copyright and Competition Law, 1994), p. 140.

ก. เพื่อใช้ในห้องสมุดหรือให้แก่ห้องสมุดอื่น หรือ

ข. ทำข้างงานบางตอนตามสมควรให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการวิจัยหรือการศึกษา

จะเห็นได้ว่าการกระทำที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้ต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาประโยชน์จากงานเพื่อความรู้ โดยไม่มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหากำไรจากการใช้ประโยชน์จากงานดังกล่าว

ร้านหนังสือเช่า ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์

องค์ประกอบข้อที่ 2 การกระทำนั้นต้องไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ หมายความว่า การกระทำนั้นต้องไม่มีวัตถุประสงค์เป็นการแข่งขันกับเจ้าของลิขสิทธิ์ในการแสวงหาประโยชน์จากงานของเขา เช่น หากมีการทำซ้ำสาระสำคัญของงานทั้งหมดหรือในส่วนอันเป็นสาระสำคัญ และนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของงานที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ จากนั้นนำงานใหม่ออกจำหน่ายย่อมกระทบต่อการแสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าของงานเดิม เพราะทำให้งานเก่าไม่สามารถจำหน่ายได้

องค์ประกอบข้อที่ 3 การกระทำนั้นต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร องค์ประกอบข้อนี้ เป็นการพิจารณาปริมาณของการกระทำที่กฎหมายอนุญาตว่า

การกระทำดังกล่าวกระทบต่อสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรหรือไม่ ตัวอย่างเช่น การทำข้างงานบางส่วนในปริมาณน้อย เพื่อการศึกษา วิจัย หรืออ้างอิง น่าจะไม่กระทบต่อสิทธิเด็ดขาดในการทำซ้ำของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร แต่ถ้าเป็นการทำข้างงานทั้งหมดหรือส่วนสาระสำคัญของงานในประการที่ทำให้ไม่จำเป็นต้องใช้งานของผู้สร้างสรรค์อีกต่อไป ย่อมเป็นการเกินสมควร

จากหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นเพียงหลักเกณฑ์อย่างกว้างๆ เท่านั้น ส่วนการกระทำอย่างไร หรือในปริมาณเท่าไร จึงจะถือว่าไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ตามปกติของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควรไป คงต้องพิจารณาเป็นรายคดีไป แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในการทำข้างงานเพื่อการศึกษาหรือเพื่อการวิจัย หรือการอ้างอิงงาน ควรกระทำเท่าที่จำเป็น และกระทำในปริมาณที่น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายละเอียดที่กล่าวถึงทั้งหมดนี้ คงจะเพียงพอที่จะทำให้ท่านทั้งหลายมีความเข้าใจในเรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์ตามสมควร

แผงเทปวีซีดีเถื่อน ละเมิดลิขสิทธิ์